

Súd: Najvyšší súd SR
Spisová značka: 1Cdo/166/2017
Identifikačné číslo spisu: 7114224368
Dátum vydania rozhodnutia: 30.04.2018
Meno a priezvisko: JUDr. Ján Šikuta
Funkcia: sudca
ECLI: ECLI:SK:NSSR:2018:7114224368.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v právnej veci žalobkyne C., bývajúcej v P., proti žalovaným 1/ R., bývajúcemu v P., 2/ Groupama Biztosító Zrt., slovenský názov Groupama poisťovňa, a.s., Erzsébet Királyiné útca 1/C, Budapešť 1146, Maďarsko, konajúcej prostredníctvom Groupama poisťovňa a.s., pobočka poisťovne z iného členského štátu, so sídlom v Bratislave, Miletičova 21, zastúpenej JAVOR - TOKÁR advokátska kancelária, s.r.o., so sídlom v Bratislave, Stará Vajnorská cesta 37, IČO: 36 264 750, o ochranu osobnosti a náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch a o náhradu škody, vedenej na Okresnom súde Košice I pod sp. zn. 17 C 247/2014, o dovolaní žalovanej 2/ proti rozsudku Krajského súdu v Košiciach zo 16. februára 2017, sp. zn. 2 Co 81/2016, takto

rozhodol:

Rozsudok Krajského súdu v Košiciach zo 16. februára 2017, sp. zn. 2 Co 81/2016 z r u š u j e a vec mu vracia na ďalšie konanie.

Odôvodnenie

1. Okresný súd Košice I (ďalej aj „súd prvej inštancie“) rozsudkom z 21. júla 2015, č. k. 17 C 247/2014-156, žalovaných 1/, 2/ zaviazal spoločne a nerozdielne zaplatiť žalobkyni sumu 12.762,92 Eur, nahradiť jej trovy konania a vo zvyšnej časti žalobu zamietol. Vychádzal zo žaloby, ktorou sa žalobkyňa domáhala zaplata sumy 300.000,- Eur z titulu náhrady nemajetkovej ujmy a sumy 762,92 Eur titulom náhrady škody spojených s pohrebom na tom základe, že žalovaný 1/ dňa X. D. XXXX spôsobil dopravnú nehodu, pri ktorej bol usmrtený jej syn O., za čo bol žalovaný 1/ uznaný vinným z prečinu usmrtenia rozsudkom Okresného súdu Prešov, sp. zn. 41 T 119/2013. Žalovaný 1/ mal uzavreté povinné poistenie zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla u žalovanej 2/. Právne vec posúdil podľa § 11, § 13 ods. 1 až 3, § 420 ods. 1 a § 427 ods. 1/, 2/ Občianskeho zákonníka (ďalej aj “OZ”), ako aj podľa § 4 ods. 1, 2 a § 15 ods. 1 zákona č. 381/2001 Z.z. o povinnom zmluvnom poistení zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla v znení neskorších predpisov (ďalej aj “ZoPZP”), keď mal za preukázaný zásah zo strany žalovaného 1/ do práv žalobkyne na ochranu osobnosti. Dospel k záveru, že usmrtením najbližšieho človeka žalobkyne ako jej najmladšieho syna, došlo k neoprávnenému zásahu do práva na ochranu osobnosti, čím žalobkyňa v niektorých oblastiach svojho života utrpela nenapraviteľnú stratu, so synom prežila vyše 22 rokov života a nesporne v dôsledku jeho straty utrpela citovú ujmu spočívajúcu v neprijemných pocitoch úzkosti,

smútku, zúfalstva a šoku, čo sa prejavilo nepriaznivo aj na jej zdravotnom stave. Keďže na vyváženie straty najbližšieho človeka nepostačovalo primerané zadostučinenie v žiadnej jeho forme, priznal žalobkyni náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch v zmysle kritérií § 13 ods. 2 OZ. Špecifikoval kritériá určujúce výšku primeraného zadostučinenia v peniazoch a za primeranú výšku náhrady nemajetkovej ujmy považoval sumu 12.000,- Eur, keď prihliadal na nenapraviteľný, najzávažnejší následok vzniknutý v dôsledku smrteľnej nehody syna žalobkyne, na následky, ktoré skutok vyvolal u žalobkyne a zohľadnil tiež ľútosť a osobné, či majetkové pomery žalovaného 1/, pričom priznaná náhrada sa nevymyká iným náhradám nemajetkovej ujmy obvykle priznávaným pozostalým osobám pri úmrtiach. Žalobkyni priznal aj náhradu skutočne vynaložených nákladov spojených s pohrebom v celkovej výške 762,92 Eur. S námietkou žalovanej 2/ vo vzťahu k nedostatku jej pasívnej legitímácie v spore, pokiaľ ide o zodpovednosť za náhradu nemajetkovej ujmy, súd prvej inštancie citoval § 15 ods. 1 ZoPZP, ako aj sa podrobne zaoberal rozhodnutiami Súdneho dvora EÚ C-22/12 a C 277/12 a jeho argumentáciou, ktorú bližšie analyzoval (str. 11 až 15 rozsudku, str. 20 až 23 rozsudku). Vychádzajúc z toho, že žalovaný 1/ mal so žalovanou 2/ uzatvorenú zmluvu o povinnom zmluvnom poistení zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla dospel k záveru, že aj žalovaná 2/ je nositeľkou hmotnoprávnej povinnosti nahradiť vzniknutú škodu, vrátane nemajetkovej ujmy, a preto žalovaných 1/, 2/ zaviazal na plnenie spoločne a nerozdielne. O trovách konania rozhodol podľa § 142 ods. 3 OSP.

Krajský súd v Košiciach (ďalej aj "odvolací súd") rozsudkom zo dňa 16. februára 2017 sp. zn. 2 Co 81/2016, na odvolanie žalobkyne ako aj žalovanej 2/ napadnutý rozsudok súdu prvej inštancie potvrdil okrem výroku, ktorým žalovaní 1/, 2/ boli zaviazaní zaplatiť spoločne a nerozdielne 762,92 Eur do troch dní od právoplatnosti rozsudku. Účastníkom konania nepriznal náhradu trov odvolacieho konania. Pokiaľ ide o zodpovednosť žalovanej 2/ za náhradu nemajetkovej ujmy, plne sa stotožnil s právnymi úvahami a argumentami súdu prvej inštancie a rovnako bol názoru, že v danom prípade je potrebné zaujať a uplatniť eurokonformný výklad a poukázal na legislatívu EÚ ako aj relevantné rozhodnutia Súdneho dvora Európskej únie (ďalej aj „ESD“) vo veciach Haasová (ESD C-22/12) a Drozdovs (ESD C-277/12), ako aj rozsudok ESD vo veci Axel Walz (ESD C-63/09), podľa ktorého komunitárne právo chápe škodu ako majetkovú tak aj nemajetkovú ujmu (podrobne str. 7 až 12 rozsudku). S rozsudkom súdu prvej inštancie sa stotožnil aj pokiaľ ide o výšku priznanej náhrady. Odvolací súd skonštatoval, že priznaná výška náhrady nemajetkovej ujmy nepôsobí likvidačne, ale predstavuje základné štandardné kompenzovanie zmiernenia ujmy žalobkyne v prípade, kedy navrátenie do pôvodného stavu neprichádza do úvahy, je spôsobilá naplniť reštitučnú podstatu kompenzácie v zmysle zásad slušnosti a naplnenia požiadavky morálnej správnosti, ktorá je predovšetkým požiadavkou spravodlivosti. S prihliadnutím na uvedené odvolací súd potvrdil rozsudok súdu prvej inštancie vo veci samej ako vecne správny. Odvolací súd v záhlaví svojho rozsudku uviedol ako žalovanú 2/ „Groupama Biztosító Zrt., cudzojazyčný (slovenský) názov: Groupama poisťovňa, a.s., Erzsébet Királyné útca 1/C, Budapešť 1146, Maďarsko, konajúca prostredníctvom Groupama poisťovňa a.s., pobočka poisťovne z iného členského štátu, Bratislava, Miletičova 21, IČO: 47 236 060“.

3. Rozsudok odvolacieho súdu napadla dovolaním žalovaná 2/, pričom namietala, že v konaní došlo k vade uvedenej v § 420 písm. b/ CSP tým, že ten, kto v konaní vystupoval ako strana, nemal procesnú subjektivitu. Dôvodila, že žalobkyňa v žalobe zo dňa 5. augusta 2014, ako aj vo všetkých ostatných podaniach, ako žalovanú 2/ označila „Groupama Garancia poisťovňa a.s. pobočka poisťovne z iného členského štátu, so sídlom Miletičova 21, P.O. Box 32, 820 05 Bratislava 25“. Takto označenú žalovanú 2/ súd prvej inštancie aj zaviazal spoločne a nerozdielne so žalovaným 1/ k náhrade škody ako aj k náhrade trov konania. Žalovaná 2/ v priebehu odvolacieho konania podaním zo dňa 30. marca 2016 namietala nedostatok podmienky konania, a to procesnej subjektivity s odôvodnením, že žalobkyňa ako žalovanú 2/ označila pobočku poisťovne z iného členského štátu, ktorá je organizačnou zložkou a zápisom do obchodného registra sa nestáva samostatnou právnickou osobou, a teda nie je samostatným právnym subjektom s právnou subjektivitou, ale len časťou spoločnosti Groupama Biztosító Zrt. Nedostatok procesnej subjektivity je taký nedostatok podmienky konania, ktorý nemožno odstrániť. Ak by žalobkyňa mala v úmysle žalovať zahraničnú právnickú osobu, musela by k žalobe pripojiť aj výpis z registra alebo z inej evidencie, do ktorej je zahraničná osoba zapísaná. Mala za to, že žalobkyňa v žalobe jasne, nezameniteľne a zrozumiteľne označila za žalovanú 2/ len organizačnú zložku zahraničnej

právnickej osoby, ktorá nemá procesnú subjektivitu. Preto nemožno hovoriť o vade podania spočívajúcej v mylnom označení subjektu, keď nejde o chybu v písaní alebo o inú zrejmu nesprávnosť, ktorá sa vyskytla pri písomnom vyhotovení žaloby. Žalobkyňa práve naopak, uviedla všetky identifikačné znaky, ktoré boli potrebné na identifikáciu subjektu. Z toho dôvodu navrhla napadnutý rozsudok odvolacieho súdu spolu s rozsudkom súdu prvej inštancie zrušiť a konanie voči žalovanej 2/ zastaviť.

4. Žalovaný 1/ navrhol dovolanie ako nedôvodné zamietnuť, žalobkyňa sa k dovolaniu žalovanej 2/ nevyjadřila.

5. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej aj "najvyšší súd" alebo „dovolačný súd“) ako súd dovolací (§ 35 CSP) po zistení, že dovolanie podala včas strana sporu (§ 427 ods. 1 CSP), zastúpená v súlade so zákonom (§ 429 ods. 1 CSP), v ktorej neprospech bolo napadnuté rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), bez nariadenia pojednávania (§ 443 CSP) preskúmal vec a dospel k záveru, že dovolanie žalovanej 2/ je dôvodné.

6. Podľa § 420 písm. b/ CSP je dovolanie prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak ten, kto v konaní vystupoval ako strana, nemal procesnú subjektivitu.

7. Podmienkou, aby niekto mohol byť stranou v civilnom procese je, že musí byť na to spôsobilý. Spôsobilosťou byť stranou v konaní znamená spôsobilosť subjektu mať procesné práva a povinnosti. Ide teda o procesnú subjektivitu. Civilný sporový poriadok v § 61 stanovuje, že procesnú subjektivitu má ten, kto má spôsobilosť na práva a povinnosti; inak len ten, komu ju zákon priznáva. Odkazuje teda na hmotné právo. Vo všetkých civilných sporových konaniach majú procesnú subjektivitu tí, ktorí majú všeobecnú spôsobilosť mať práva a povinnosti podľa hmotného práva, teda všeobecnú hmotnoprávnú subjektivitu.

8. Hmotnoprávna spôsobilosť mať práva a povinnosti u právnických osôb vyplýva z § 18 ods. 1 a 2 Občianskeho zákonníka (ďalej aj „OZ“).

9. Podnikanie zahraničných osôb na území Slovenskej republiky upravuje Obchodný zákonník. Zahraničná osoba, ktorou sa rozumie fyzická osoba s bydliskom, alebo právnická osoba so sídlom mimo územia Slovenskej republiky, sa čo do možnosti a rozsahu podnikania na území Slovenskej republiky, stavia zásadne na rovinu slovenským osobám. Podnikaním zahraničnej osoby na území Slovenskej republiky, sa rozumie podnikanie zahraničnej osoby pomocou, resp. prostredníctvom organizačnej zložky, umiestnenej na území Slovenskej republiky. Oprávnenie zahraničnej osoby podnikat' na území Slovenskej republiky, vzniká dňom zápisu zahraničnej osoby, prípadne jej organizačnej zložky, do obchodného registra v Slovenskej republike, pričom návrh na zápis, podáva zahraničná osoba. Vzhľadom k nutnosti zápisu organizačnej zložky do obchodného registra, má táto organizačná zložka zahraničnej osoby rovnaké postavenie, ako odštepny závod (§ 7 ods. 2 OBZ). Z toho vyplýva nielen to, že pri prevádzkovaní organizačnej zložky, sa používa obchodná firma podnikateľa (zahraničná osoba) s dodatkom, že ide o organizačnú zložku (§ 7 ods. 1 OBZ) a že vedúci organizačnej zložky zahraničnej osoby, zapísaný do obchodného registra, je splnomocnený robiť za zahraničnú osobu všetky právne úkony, týkajúce sa tejto organizačnej zložky, ale i to, že zápisom organizačnej zložky zahraničnej osoby, nevzniká rovnako ako v prípade odšepného závodu, právnická osoba; zahraničnej osobe týmto zápisom vzniká len právo podnikat' na území Slovenskej republiky. Skutočnosť, že organizačná zložka zahraničnej, a to či už fyzickej, alebo právnickej osoby umiestnená na území Slovenskej republiky, je zapísaná do obchodného registra neznamená, že táto organizačná zložka, je nositeľom právnej subjektivity a spôsobilým účastníkom konania. Vo všetkých záležitostiach týkajúcich sa tejto organizačnej zložky, je vždy nositeľom práv a povinností zahraničná osoba, ktorej je organizačná zložka súčasťou. Právnu subjektivitu má preto vo všetkých prípadoch výlučne zahraničná osoba a nie jej organizačná zložka.

10. Z obsahu spisu je nepochybné, že žalobkyňa podala osobne dňa 29. septembra 2014 žalobu o ochranu osobnosti a náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch voči žalovanému 1/ R., bývajúcemu v P. a žalovanej 2/ Groupama Garancia poisťovňa a.s., pobočka poisťovne z iného členského štátu, Miletičova 21, P.O. Box 32, 820 05 Bratislava 25. Voči takto označeným subjektom súd prvej inštancie rozhodol rozsudkom a zaviazal ich spoločne a nerozdielne zaplatiť žalobkyni sumu 12.762,92 Eur ako aj náhradu trov konania. Proti tomuto rozsudku žalobkyňa ako aj žalovaná 2/ podala odvolanie. Žalovaná 2/ v priebehu odvolacieho konania namietala nedostatok podmienky konania, spočívajúci v tom, že subjekt, ktorý je žalovaný 2/, nemá spôsobilosť byť účastníkom konania a navrhla voči nej konanie zastaviť (č. l. 250, 251 spisu).

11. Odvolací súd sa s uvedenou námietkou vysporiadal tak, že v odôvodnení napadnutého rozhodnutia uviedol, že žalovaná 2/ nedostatok podmienky konania namietala až po rozhodnutí súdu prvej inštancie, pričom absolvovala celé konanie pred súdom prvej inštancie súc zastúpená právnym zástupcom a nemala problém so svojou identifikáciou a nemala pochybnosti o tom, že žaloba smeruje aj voči nej. Žalobkyňa žalovanú 2/ označila tvarom, aký zahraničná osoba Groupama Garancia Biztosító Zrt. mala v čase začatia konania zapísaná v Obchodnom registri Okresného súdu Bratislava, vo vložke č. 2019/B, keď obchodné meno tohto subjektu v cudzojazyčnom (slovenskom) názve znelo ako Groupama Garancia poisťovňa, a.s.. Pri označení žalovanej 2/ žalobkyňa nepoužila IČO pobočky poisťovne z iného členského štátu, a teda túto označila nepochybné a nezameniteľne, spôsobom umožňujúcim identifikovať obchodné meno zahraničnej osoby.

12. Podľa § 4 ods. 4 zákona č. 39/2015 Z.z. o poisťovníctve v znení neskorších predpisov, pobočka poisťovne z iného členského štátu je organizačná zložka poisťovne z iného členského štátu umiestnená na území Slovenskej republiky; za pobočku sa považuje aj zriadenie kancelárie vedenej zamestnancom poisťovne z iného členského štátu alebo inou osobou, ktorá má oprávnenie časovo neobmedzene vykonávať poisťovaciu činnosť v mene poisťovne z iného členského štátu.

13. Organizačná zložka zahraničnej právnickej osoby, t. j. aj pobočka poisťovne z iného členského štátu nemá procesnú subjektivitu podľa § 61 CSP (predtým § 19 O.s.p.), pretože nemá spôsobilosť mať práva a povinnosti v zmysle § 18 ods. 1 a 2 OZ. Procesnú subjektivitu (spôsobilosť mať práva a povinnosti) má v zmysle konštantnej judikatúry len zahraničná právnická osoba a nie jej organizačná zložka a to aj napriek tomu, že je zapísaná v obchodnom registri. Stranou sporu pred súdom tak vždy musí byť zahraničná právnická osoba, a to i v prípade, že sa bude jednať o spor týkajúci sa jej organizačnej zložky, pričom uvedenie údajov o umiestnení organizačnej zložky podniku má význam len pri posudzovaní miestnej príslušnosti súdu v prípade, keď je zahraničná právnická osoba žalovanou stranou a žalobca nechce podávať žalobu na miestne príslušnom súde tejto osoby v zahraničí.

14. Podľa § 161 ods. 1 CSP, súd kedykoľvek počas konania prihliada na to, či sú splnené podmienky, za ktorých môže konať a rozhodnúť.

15. Povinnosťou súdu prvej inštancie preto bolo po podaní žaloby ex offio zisťovať procesnú subjektivitu strán sporu, teda aj žalovanej 2/. Z obsahu spisu je podľa názoru dovolacieho súdu nesporné, že žalobkyňa zastúpená advokátom ako žalovanú 2/ označila právnickú osobu „Groupama Garancia poisťovňa, a.s. so sídlom Miletičova 21, P.O. Box 32, Bratislava“. S týmto subjektom nepochybné konal aj súd prvej inštancie, pričom tento subjekt aj zaviazal v rozsudku k plneniu povinnosti. Zároveň je tiež nepochybné, že odvolací súd v odvolacom konaní rozsudkom zaviazal k plneniu subjekt iný, a to „Groupama Biztosító Zrt., cudzojazyčný (slovenský) názov: Groupama poisťovňa, a.s., Erzsébet Királyné útca 1/C, Budapešť 1146, Maďarsko, konajúca prostredníctvom Groupama poisťovňa a.s., pobočka poisťovne z iného členského štátu, Bratislava, Miletičova 21, IČO 47 236 060“. Z uvedeného je zrejmé, že nejde len o zmenu či chybu v písaní a ani o otázku prekladu názvu firmy z jazyka maďarského do slovenského. Ide tu zjavne o iný subjekt, pričom odvolací súd sa so zmenou strany sporu na strane žalovanej 2/ nevysporiadal žiadnym procesným spôsobom. Táto skutočnosť nie je len záležitosťou formálne právnou, ale aj záležitosťou, či a ako rozhodnutie odvolacieho súdu bude vykonateľné (keďže potvrdil rozsudok súdu prvej inštancie).

16. Dovolací súd preto konštatuje, že z obsahu spisového materiálu sa v tomto smere nedá ustáliť, ktorá právnická osoba (subjekt), v ktorej fáze konania (v čase vzniku škody, podania žaloby, konania pred súdom prvej inštancie, v čase podania odvolania, počas konania pred odvolacím súdom a pod.) a či vôbec mala alebo nemala právnu subjektivitu, resp. spôsobilosť byť účastníkom konania. Totiž sama žalobkyňa v podaní zo 14. apríla 2016 (č. l. 253, 254 spisu) uvádza, že žalovaná 2/ zmenila obchodný názov organizačnej zložky s účinnosťou dňa 1. júla 2015, ako aj zmenila názov zahraničnej osoby dňa 14. júla 2015. Organizačná zložka, hoci zapísaná do obchodného registra, nezískava právnu subjektivitu a nemôže mať ani svoje obchodné meno.

17. V ďalšom konaní bude preto potrebné, aby sa súdy s otázkou právnej subjektivity dostatočne (procesne) vysporiadali tak, aby túto bolo možné v prípade žalovanej 2/ ustáliť, a to v čase vzniku škody, tak aj v čase podania žaloby na ochranu osobnosti a náhradu nemajetkovej ujmy, prípadne v priebehu súdneho konania, či došlo ku zmene obchodného mena týchto subjektov, aký mali rozsah a právomoc vystupovať v danej veci, a to vyžiadanim si o tejto skutočnosti preukazujúcich dokladov (štáty spoločnosti, výpisy z Obchodného registra atď.). Až po vyriešení týchto otázok sa budú môcť súdy zaoberať právnou otázkou zodpovednosti žalovanej 2/ za náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch (meritum).

18. Pokiaľ konajúce súdy riadne neskúmali otázku splnenia procesných podmienok konania, najmä či žalovaná 2/ má alebo nemá spôsobilosť byť účastníkom konania a či má alebo nemá právnu subjektivitu, podľa názoru dovolacieho súdu táto skutočnosť, postup súdov a ich rozhodnutia vykazujú znaky procesnej vady konania v zmysle § 420 písm. b/ CSP, ktorú bolo potrebné bez ďalšieho vziať do úvahy a vysporiadať sa s ňou. Uvedená vada zakladá nielen prípustnosť dovolania, ale tiež jeho opodstatnenosť. V prípade, že v konaní dôjde k vade takejto povahy, je potrebné napadnuté rozhodnutie bez ďalšieho zrušiť.

19. Dovolací súd z uvedeného dôvodu rozsudok odvolacieho súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie (§ 449 ods. 1 CSP).

20. Ak bolo rozhodnutie zrušené a ak bola vec vrátená na ďalšie konanie a nové rozhodnutie, odvolací súd je viazaný právnym názorom dovolacieho súdu (§ 455 CSP).

21. Ak dovolací súd zruší rozhodnutie a ak vráti vec odvolaciemu súdu, rozhodne tento súd o trovách pôvodného konania a o trovách dovolacieho konania (§ 453 ods. 3 CSP).

22. Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.